

Ομιλία του Νίκου Αυγερού
στην πολιτική εκδήλωση για την
Ημέρα Μνήμης της Γενοκτονίας των Αρμενίων από την Τουρκία το 1915
Πολεμικό Μουσείο, Αθήνα
22/04/2012

Μπορεί στην εικόνα που βλέπετε να μην τον αναγνωρίζετε, είναι ο Soghomon Tehlirian. Είναι αυτός που εκτέλεσε τον Ταλαάτ Πασά. Για να μην φοβηθούν όσοι θα ακούσουν τα επόμενα, διευκρινίζω ότι αυτός ο άνθρωπος δικάστηκε από το γερμανικό δικαστήριο στο Βερολίνο και μετά από μερικές ώρες αθώωθηκε. Άρα θέλω να σας πω ότι είναι μερικά πράγματα που είναι καλά να τα λέμε και είναι μερικά πράγματα που θα ήταν καλό να τα επισημάνουμε. Αυτό το γεγονός έγινε το 1921. Το 1921 δεν υπήρχε καν η έννοια της γενοκτονίας, δεν είχε επινοηθεί ακόμα από τον Raphaël Lemkin, δεν ξέραμε πώς να το αποκαλέσουμε, ακόμα και στην Αρμενία το λέγαμε κάπως διαφορετικά. Η ιδέα ποια είναι; Η ιδέα είναι ότι υπήρξε από την αρχή αυτό που ονομάζουμε Επιχείρηση Νέμεσις, που ασχολήθηκε ειδικά με αυτούς που βοήθησαν τους Έλληνες και τους Αρμένιους να είναι τόσο κοντά κόβοντας τους τα κεφάλια και βάζοντας τα κεφάλια το ένα δίπλα από το άλλο, γιατί αυτό το ξεχνάμε, ξέρετε εγώ προσέχω και αυτά που λένε και οι άλλοι και οι προηγούμενοι. Παρατηρώ ότι λένε πολλά πράγματα για την Αρμενία, λίγα την Τουρκία, ενώ στην ουσία αν υπάρχει αυτή η εκδήλωση, όπως την ονομάζουν μερικοί που θα έπρεπε να ήταν μόνο επέτειο, αλλά βλέπω ότι ακόμα και εμείς δυσκολευόμαστε, γιατί βλέπετε ακόμα και σε επέτειο γενοκτονίας χειροκροτούμε, δυσκολευόμαστε και εμείς οι ίδιοι. Εγώ δεν έχω δει ποτέ σε κηδεία να χειροκροτά κάποιος. Εδώ έχουμε μια κηδεία από 1,5 εκατομμύρια άτομα και δεν είναι άτομα που χάθηκαν, είναι άνθρωποι που γενοκτονήθηκαν. Πρέπει να χρησιμοποιούμε συστηματικά αυτή τη λέξη. Είναι μόνο αυτή η λέξη που έχει μια βαρύτητα. Όλες οι άλλες που χρησιμοποιούμε όπως σφαγιάστηκαν, εξοντώθηκαν, εξολοθρεύτηκαν, εκτοπίστηκαν είναι γελοίες. Τις χρησιμοποιούμε μόνο και μόνο για διπλωματικούς λόγους. Να ξέρετε ακόμα και την Τουρκία δεν την ενοχλεί να υπάρχει η σφαγή των Αρμενίων, αυτό που την ενοχλεί είναι η γενοκτονία των Αρμενίων. Άρα πρέπει εσείς να το χρησιμοποιείτε, σε κάθε ρήμα που χρησιμοποιείτε για να μιλήσετε για τους δικούς μας, για αυτούς που γενοκτονήθηκαν από γενοκτόνους. Ήθελα να σας δείξω επιπλέον τον Soghomon, με ποια έννοια, επειδή συνήθως έχουμε την εντύπωση ότι τα θύματα είναι αρνιά, το λέμε όλοι, το λέμε ακόμα και μεταξύ μας, γιατί δεν μπορούμε να καταλάβουμε πώς χίλιοι άνθρωποι -να τους κρατάνε μόνο τρεις Τούρκοι- να αποδέχονται αυτό που γίνεται, δεν μπορούμε να το καταλάβουμε, δεν μπορούμε να το διανοηθούμε. Στη πραγματικότητα είναι πολύ εύκολο γιατί το πρώτο έγκλημα σε μια γενοκτονία είναι η αφαίρεση της αντίληψης των γεγονότων. Δεν καταλαβαίνουμε τι γίνεται, όλοι νομίζουν ότι απλώς μετακινούνται, δεν καταλαβαίνουν το έργο, δεν καταλαβαίνουν την πράξη. Όμως υπήρξαν άνθρωποι σαν τον Soghomon που κατάλαβαν αμέσως τι έγινε και από το 1921 ήδη ήταν σε αυτή τη δράση. Θέλω να πω ότι μη πιστεύετε σε αυτά που σας λένε οι λύκοι, ειδικά όταν είναι γκρίζοι, οι Αρμένιοι δεν ήταν αρνιά, οι Πόντιοι δεν ήταν αρνιά, όλα τα θύματα δεν είναι αρνιά, απλώς δεν το περιμένουν. Είναι πολύ λίγοι αυτοί που μπορεί να περιμένουν σε αυτή την αίθουσα ότι μπορεί να εξοντωθούν, άμα το περιμένατε δεν θα καθόσασταν έτσι, δεν πρέπει να πιστεύουμε ότι αυτοί κατάλαβαν τι έγινε. Ήταν

πολύ δύσκολο γιατί άρχισαν όλοι αυτή τη διαδικασία από το κέντρο σιγά σιγά πήγαν προς τα έξω. Θέλω να σας δείξω ένα χάρτη, όπου βλέπετε, χάρτη «θυματολογίας» θα λέγαμε, ανήκει σε ένα παλιό βιβλίο αρμενικό το οποίο υπάρχει στη Γαλλία τώρα στην Εθνική βιβλιοθήκη, και βλέπετε οι κηλίδες οι κόκκινες είναι το μέγεθος των θυμάτων. Μόνο και μόνο όταν βλέπετε ένα χάρτη της γενοκτονίας δεν είναι ανάγκη να σας λένε όλα αυτά που σας λένε, απλώς κοιτάξτε τα νούμερα, προσπαθήστε να δείτε το εμβαδόν, να δείτε ότι τα μεγέθη είναι τόσο τεράστια που δεν μπορεί να γίνει χωρίς μια συστηματική εξόντωση, δεν μπορεί να γίνει χωρίς μια σκέψη γεωπολιτική, γεωστρατηγική η οποία δεν θεωρεί αυτούς τους ανθρώπους -το είπαν και οι επιζώντες- δεν τους θεωρούσαν ανθρώπους, τους θεωρούσαν απλώς σαν ζώα που ενοχλούσαν μια κατάσταση. Έπρεπε να εξοντωθούν όλοι, αυτό πρέπει να το λέμε γιατί αυτό δεν αλλάζει γρήγορα. Επιπλέον ξεχνάμε ένα πράγμα, ακούμε πολύ το 1915, είναι σωστό είναι καλό αλλά είναι συμβολικό και μόνον. Δεν είναι μόνο 24 Απριλίου του 1915 που ξαφνικά γενοκτονήθηκαν 1,5 εκατομμύρια άτομα. Αυτές οι σφαγές, οι προηγούμενες σφαγές αρχίζουν ήδη από το 1894. Στο συνέδριο του Βερολίνου, που είδατε και μια αναφορά, υπήρχε ήδη αρμενική αντιπροσωπία που έλεγε ότι έχουμε προβλήματα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και αυτό είναι καλό να το επισημάνουμε γιατί άμα προσέξετε έχουμε την τάση να πιστεύουμε ότι η Τουρκία αλλάζει, στα όνειρά μας, γιατί από τον Χαμίτ μετά θα περάσουμε στους Νεότουρκους και στον Κεμάλ. Δεν υπάρχει καμιά αλλαγή όσον αφορά στο αρμενικό. Όλοι καθοδηγούνται από μια γενική τάση η οποία έγινε η εκκαθάριση, η εκκαθάριση του τόπου. Τους ενοχλούσαν. Ναι, είναι σωστό, οι Αρμένιοι ενοχλούν. Ενοχλούν ακόμα και τώρα και θα ενοχλούν και στο μέλλον γιατί έτσι είναι οι Αρμένιοι, είναι σαν τους Έλληνες είναι ενοχλητικοί. Με ποια έννοια; Παράγουν έργο, άρα ενοχλούν. Όταν παράγεις έργο, ενοχλείς, γιατί ο άλλος δεν μπορεί να πει ότι είσαι ασήμαντος. Κάποιος σαν τον Charles Aznavour ενοχλεί, συνεχίζει να ενοχλεί. Τι εννοώ με αυτό; Εννοώ ότι όταν είσατε σε ένα ανθρώπινο πλαίσιο και υπάρχουν μόνο κοινωνικές επιθέσεις εναντίον σας και βέβαια στο τέλος καταλήγουν να κάνουν βαρβαρότητες, γιατί μόνο έτσι μπορούν να αντιμετωπίσουν αυτό που παράγετε ως έργο για όλη την ανθρωπότητα. Είναι σημαντικό να βλέπετε, και χάρηκα που ο πρέσβης της Αρμενίας μίλησε στα αρμενικά διαβάζοντας τα σιδερένια γράμματα του που έχουν 1600 χρόνια, και που ενώ είναι τόσο λίγοι, τόσο ασήμαντοι θα λέγαμε στο γενικό υπόβαθρο, οι Αρμένιοι είναι σπάνιοι και είναι ακόμα εδώ. Αυτό που πρέπει να καταλάβουμε είναι ότι δεν πειράζει να είμαστε λίγοι, σημασία είναι να είμαστε σπάνιοι, γιατί λίγοι είναι και οι πολλοί, πολύ συχνά. Θέλω να πω ότι αυτό που έχει σημασία δεν είναι μόνο το επεταικό, δεν είναι μόνο να θυμόμαστε, το θέμα είναι τι να κάνουμε. Πρέπει να καταλάβουμε ότι το αρμενικό είναι η αιχμή του δόρατος όσον αφορά στο θέμα της γενοκτονίας. Ξέρετε ότι είναι η μεγαλύτερη γενοκτονία που δεν έχει αναγνωρισθεί, όλοι οι άλλοι ακολουθούν τα βήματα της γιατί δεν ξέρουν πώς να το κάνουν απλώς, είναι το ίδιο με τις αναγνωρίσεις. Οι αναγνωρίσεις είναι σημαντικές, αλλά δεν μπορώ να κάθω σε αυτή την εκδήλωση και να ακούω ότι πρέπει απλώς να περιμένουμε, ότι η Τουρκία πρέπει απλώς να αναγνωρίσει. Δεν γίνεται αυτό. Πρέπει και εμείς να κάνουμε κάτι. Άρα αυτό που θέλω να σας πω το ξέρετε πολύ καλά, πολλοί από εσάς θα είναι εδώ και στα 100 και θα ακούν τα ίδια και από τους πολιτικούς, θα ακούν τα ίδια, βέβαια όχι ακριβώς γιατί μπορεί και να μην έχουμε εκλογές ακριβώς εκείνη τη στιγμή, αλλά αυτό που έχει σημασία είναι ότι υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι θα ασχολούνται με αυτό το θέμα, αλλά το θέμα δεν μπορεί να σταματήσει εδώ. Ναι, η Ελλάδα αναγνώρισε την γενοκτονία των Αρμενίων το 1996, σωστά και η Κύπρος το 1982. Ο ελληνισμός έχει δώσει το παρόν στο θέμα της αναγνώρισης και είναι σωστό.

Απλώς δεν πρέπει να σταματήσουμε εδώ. Πρέπει να έχουμε και οράματα. Δεν πρόκειται εύκολα η Τουρκία να αναγνωρίσει την γενοκτονία των Αρμενίων για ένα πολύ απλό λόγο, και μάλιστα διπλό. Πρώτον γιατί προς το παρόν η Τουρκία, θέλετε δεν θέλετε, είναι κεμαλική. Όσο η Τουρκία θα είναι κεμαλική, θα προσκυνά τον Κεμάλ. Ο Κεμάλ είναι Χίτλερ, δεν είναι τίποτα άλλο. Όσο δεν το λέμε ξεκάθαρα και δίνουμε την εντύπωση ότι απλώς είναι αυτός που δημιούργησε την Τουρκία και δεν καταλαβαίνουμε όλα τα άλλα, τότε είναι ακριβώς αυτό που έκανε ο Χίτλερ όταν δημιούργησε το Ράιχ, τίποτα άλλο. Δεν είναι κάτι το διαφορετικό ούτε από τον Χίτλερ, ούτε από τον Στάλιν. Η μόνη διαφορά είναι ότι το τουρκικό κράτος βασίζεται πάνω σε αυτόν ακόμα. Η Γερμανία έχει απορρίψει τον Χίτλερ, η Ρωσία έχει απορρίψει τον Στάλιν, η Τουρκία δεν έχει απορρίψει τον Κεμάλ. Αυτό είναι που πρέπει να προσέχουμε, δεν είναι μια συγκρίσιμη κατάσταση. Αυτό που έχει σημασία, επιπλέον, όταν βλέπουμε ότι υπάρχουν τάσεις νεοθωμανισμού, για να είμαστε ξεκάθαροι, τι σημαίνει αυτό, όταν ακούτε μηδενικές τριβές με γειτονικές χώρες σημαίνει ότι δεν υπάρχουν γειτονικές χώρες. Γιατί είναι ο μόνος τρόπος να έχετε μηδενικές τριβές και μιλάμε μόνο με μεγάλες χώρες. Δηλαδή όπως έκαναν οι ίδιοι το 1878 στο Βερολίνο. Αυτό που έχει σημασία είναι να συνειδητοποιήσουμε ότι η πολιτική της Τουρκίας δεν πρόκειται να αλλάξει γρήγορα, υπάρχει μια μεγάλη αδράνεια. Γιατί τα θεμέλια της Τουρκίας είναι πάνω στα κόκαλα των Αρμενίων. Αυτό είναι το πρόβλημα, δεν μπορεί να τα βγάλει τόσο εύκολα, είναι μεγάλη η δυσκολία και άμα ακόμα αποφασίσει να κάνει τον Κεμάλ μία παρένθεση και να μπει στο νεοθωμανικό, δεν πρέπει εμείς να ξεχνάμε ότι αυτά άρχισαν ήδη από το 1893. Οι μεγάλες σφαγές του Χαμίτ ήταν ήδη από τότε, συνεχίστηκαν μέχρι το 1923. Αυτή είναι η αληθινή περίοδος για την γενοκτονία των Αρμενίων. Το άλλο που δεν πρέπει να ξεχάσουμε -εφόσον έχουμε και εκπροσώπους της Ρωσίας- λέμε ότι όλα τα πράγματα είναι καλά. Είναι καλά; Είναι καλά στην Αρμενία; Μπορώ να ακούω «Chat Ivan»; Μπορώ; Όχι, δεν μπορώ. «Che» δεν μπορώ. Γιατί δεν μπορώ; Γιατί τα σύνορα τα προστατεύει η Ρωσία μεταξύ Αρμενίας και Τουρκίας, δεν πρέπει να το ξεχάσουμε αυτό. Έχουμε την εντύπωση ότι η Αρμενία μπορεί να κάνει πολλά πράγματα. Όχι, η Αρμενία δεν μπορεί να κάνει πολλά πράγματα και το ξέρετε γιατί είναι κράτος και το κράτος πρέπει να εξασφαλίσει την ίδια του την ασφάλεια, πρέπει να επιζήσει. Όλη η δουλειά, η μεγάλη δουλειά, το ξέρετε πάντοτε σε αυτά τα θέματα, γίνεται από τις διασπορές. Γιατί; Γιατί η διασπορά δεν έχει ανάγκη να εξασφαλίσει τη δική της ασφάλεια, υπάρχει σε ένα πλαίσιο το οποίο είναι δημοκρατικό. Μη περιμένετε από το κράτος της Αρμενίας αυτό που πρέπει να κάνουμε εμείς εδώ και σε όλο τον κόσμο. Ποια είναι η κατάσταση, για να βλέπετε λίγο τον χάρτη, σας δείχνω την κατάσταση την θεωρητική, την επίσημη και την αληθινή. Βλέπετε, λοιπόν, το κράτος της Αρμενίας, πρώτα από όλα ακόμα και αν δεν γνωρίζετε τίποτα από γεωπολιτική και γεωστρατηγική, μόνο και μόνο που βλέπετε ότι η Αρμενία είναι δίπλα από την Γεωργία πάνω, σας υπενθυμίζω το 2008, από την Τουρκία αριστερά, το Ιράν από κάτω και έχει το Nakhichevan και από την άλλη πλευρά το Αζερμπαϊτζάν. Βλέπετε αυτό, πώς λέγεται αυτό; Αυτό λέγεται εγκλωβισμένος, τόσο απλά, και όχι μόνον εγκλωβισμένος και από τις δύο πλευρές, διότι άμα προσέξετε, γιατί μερικοί στην Ελλάδα δεν γνωρίζουν το Nakhichevan, στην πραγματικότητα συνδυάζεται -το λέω συνδυάζεται για να μην ενοχληθώ- με το Αζερμπαϊτζάν. Επιπλέον ένα άλλο πράγμα που επίσης δυσκολευόμαστε στην Ελλάδα, γιατί ξέρετε το θέμα του λεξιλογίου τώρα έχει φτωχύνει, δεν μπορούμε πια να λέμε Τούρκους, λέμε γείτονες. Εντάξει έχουμε ένα θέμα με αυτό. Εδώ θέλω να σας πω ότι δεν είναι το πρόβλημα με τους Τούρκους, το πρόβλημα είναι με την Τουρκία, είναι με το καθεστώς, είναι θεσμικό. Το θέμα είναι ότι δεν πρέπει να μερδευόμαστε.

Οι Αρμένιοι, αυτοί ειδικά που είναι στο Αρτσάχ, γιατί αυτό είναι ένα άλλο θέμα το ξέρω ότι οι δικοί μου Αρμένιοι εδώ θα πουν όχι μη πεις Αρτσάχ, πες το Ναγκόρνο Καραμπάχ. Λοιπόν, όχι δεν θα το λέμε Ναγκόρνο Καραμπάχ, γιατί το Καραμπάχ το λένε οι Τούρκοι, το Ναγκόρνο Καραμπάχ το λέει η Ρωσία, αλλά το αληθινό όνομα το αρμενικό είναι Αρτσάχ. Δεν καταλαβαίνω όλοι μπορούν να το πουν, δεν έχουμε στην Ελλάδα ούτε πρόβλημα προφοράς. Αυτό που θέλω να σας πω είναι, όταν πάτε στο Αρτσάχ, στο Αρτσάχ οι Καραμπακοί δεν λένε Αζέροι, λένε Τούρκοι, γιατί ξέρουν ακριβώς τι είναι. Εμείς έχουμε μπερδευτεί και έχουμε ακόμα τα μαθήματα από τον Στάλιν. Έχουμε μπερδευτεί ότι οι Αζέροι είναι εντελώς διαφορετικό από τους Τούρκους, καμία σχέση. Εμείς κάνουμε καμία διαφορά μεταξύ των Αρμενίων που είναι στο Αρτσάχ και των Αρμενίων που είναι στην Αρμενία; Κανένας δεν κάνει το λάθος του διαχωρισμού, τους λένε Αρμένιους και είναι σωστό. Κι εδώ είναι ακριβώς το ίδιο, πρέπει να καταλάβουμε ότι σε αυτό το πλαίσιο παίζεται ένα μεγάλο παιχνίδι επίσημα το βλέπετε εκεί που είναι γραμμένο Ναγκόρνο Καραμπάχ και στην πραγματικότητα ας είναι αυτό γραμμένο Ναγκόρνο Καραμπάχ, εφόσον το δικό μας είναι πιο μεγάλο. Ναι, γιατί κοιτάζτε αυτό που είναι κίτρινο στην πραγματικότητα ήδη ελέγχεται από τους Αρμένιους, τώρα, αυτό είναι το Αρτσάχ. Εγώ όταν πήγα στις εκλογές το 2007 είναι στην περιοχή Lachine από κάτω που είναι κίτρινη, ζήτησα επίτηδες να δω την περιοχή που είναι κίτρινη, γιατί έχουμε πάντα την εντύπωση ότι το Αρτσάχ συνδέεται με την Αρμενία μόνο από έναν αυτοκινητόδρομο δηλαδή καμία σχέση, καμία σχέση όλη η περιοχή, έχουμε την κυριαρχία. Γιατί να μη το λέμε, λες και φοβόμαστε, το θέμα είναι ποιος φοβάται; Οι Αζέροι φοβούνται, οι Αζέροι φοβούνται τόσο πολύ σε αυτήν τη περιοχή που έχουν φύγει ακόμα και από την περιοχή Agdam. Το θέμα, το θέμα είναι ότι πρέπει να προσέχουμε -μιλήσατε πολύ σωστά για την ομάδα Minsk- μιλήσατε πολύ σωστά για το OSCE, αλλά θέλω να πω προσέξτε το αρμενικό κράτος δεν έχει αναγνωρίσει καν το Αρτσάχ, το Αρτσάχ γιατί όπως είναι ομάδα Minsk και τέλος πάντων τα διάφορα διπλωματικά. Ένα άλλο που μιλάμε για παράξενα πράγματα που δεν πρέπει να κάνουνε και οι δύο λαοί μας, έχω την εντύπωση ότι έχω ακούσει ότι σε στρατιωτικό επίπεδο κάνουμε κάτι στην Ελλάδα σε σχέση με την χώρα που είναι, θα το πω, γειτονική του Αρτσάχ φαντάζομαι ότι είναι μόνο λόγια και φήμες. Γιατί αποκλείεται να υπάρχει από την μια μεριά να είμαστε εδώ, να λέμε για την γενοκτονία των Αρμενίων, και από την άλλη να προσπαθούμε να κάνουμε μια συμφωνία με το Αζερμπαϊτζάν όσον αφορά στο στρατιωτικό πλαίσιο. Δεν μπορεί να είναι αυτό, λες αυτό δεν μπορεί να υπάρχει, έτσι δεν είναι; Άρα για να είμαστε ξεκάθαροι, εφόσον δεν υπάρχει και εφόσον δεν έχουμε κανένα θέμα με αυτό το πράγμα και ασχολούμαστε αποκλειστικά με πολιτισμό, τότε θα ήταν καλό να ασχοληθούμε σοβαρά με τον πολιτισμό, διότι στην περιοχή Nakhichevan ο στρατός της Τουρκίας διέλυσε το κοιμητήριο. Έχουμε βίντεο, το βλέπουμε, είναι οργανωμένο αυτό, χτυπάνε τους πέτρινους σταυρούς τα Χασκάρ τα ξέρετε, αυτά εδώ το κάθε ένα είναι μοναδικό και γι' αυτό στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο ΕΔΑΔ κάνουμε τώρα προσφυγές έτσι ώστε να αναγκαστούν να πληρώσουν για τον κάθε σταυρό. Πρέπει να καταλάβετε ότι κάθε σταυρός εκτιμάται 150.000 ευρώ. Μόνο όταν μιλάτε με την Τουρκία με χρήματα τότε σταματάει, αλλιώς δεν σταματάει. Και αυτό πρέπει να καταλάβετε είναι οργανωμένο. Αυτό είναι σε αυτή την περιοχή. Τις εικόνες τις έχουμε από την περσική περιοχή από εκεί που είναι γραμμένο Ιράν. Το άλλο πράγμα που πρέπει να είναι ξεκάθαρο, είναι στην περιοχή του Αρτσάχ γίνεται ακόμα μια διαμάχη έτσι ώστε να εξαφανιστεί κάθε στοιχείο του Αρτσάχ. Το θέμα είναι κατά πόσο εσείς γνωρίζετε αυτά τα θέματα. Πρέπει να καταλάβετε, ακόμα και το στρατιωτικό επίπεδο και το θρησκευτικό μερικές φορές νομίζουμε ότι είναι

εντελώς ξεχωριστά. Θα ήθελα να ξαναπώ ένα παράδειγμα να το θυμάστε. Όταν χτύπησαν οι Αζέροι ένα μοναστήρι στο Αρτσάχ, θα καταλάβετε όλοι για ποιο μιλάω, ήταν και οι καταδρομείς. Στην αρχή έριχναν βόμβες -οι Αρμένιοι έχουν μια πολύ καλή συνήθεια όσον αφορά στις εκκλησίες να τις κάνουν πολύ μυτερές, ο Θεός είναι μεγάλος το σκέφτηκαν, γιατί αυτό δυσκολεύει πάρα πολύ την ρίψη με τις βόμβες- και τελικά το μοναστήρι δεν έχει υποστεί τις ζημιές που θα ήθελαν οι Αζέροι. Συνεχώς όμως ήρθαν με τα Mig - 27 και άρχισαν να πυροβολούν· πρέπει να ξέρετε ότι οι καταδρομείς του Αρτσάχ στήθηκαν μπροστά στην εκκλησία και σε ύψος ανθρώπινου σώματος δεν υπάρχει σφαίρα στην εκκλησία. Οι σφαίρες είναι όλες πιο πάνω εκεί που δεν μπορούσαν να πεθάνουν άνθρωποι για την εκκλησία. Αυτό το πράγμα αν δεν το συνειδητοποιήσετε και δεν καταλάβετε τι έχουν κάνει για να απελευθερώσουν το Αρτσάχ, τότε δεν καταλαβαίνετε πώς συμπεριφέρονται σε σχέση με μας, αλλά πρέπει να καταλάβετε ότι οι Αρμένιοι στο Αρτσάχ μόνο αρνιά δεν είναι. Το μοντέλο τους από την Ελλάδα είναι η Σπάρτη, τίποτα άλλο, τίποτα άλλο, 300 να είναι! Και μάλιστα μου είπε ένας Αρμένιος φίλος μου: «Εσείς ήσασταν μόνο 300, εμείς είμαστε και μερικές χιλιάδες». Ναι, οι Αζέροι είναι 7.000.000. Όταν τους έριχναν πράγματα πάνω στα χωριά πάνω από το Sushi και τους έριχναν πέτρες οι Αζέροι και τους βομβάρδιζαν, μετά όταν ρωτούσαν οι δικοί μας σε αυτούς που έμειναν από κάτω τι θέλετε έλεγαν σκεπές. Δεν έφυγε κανένας, μόνο σκεπές να ξαναφτιάξουν. Η πολιορκία που έγινε στο Sushi δεν είναι κάτι παραδειγματικό, αντιθέτως ακόμα και στρατιωτικές σχολές όπου διδάσκουν πρέπει να το δίνουμε σαν παράδειγμα· τους περίμεναν από αλλού και ήρθαν από αλλού και ανέβηκαν από ένα πράγμα που θεωρείς ότι δεν υπάρχει άνθρωπος να μπορεί να το ανεβεί. Και όμως οι καταδρομείς οι Αρμένιοι το έκαναν, άρα θέλω να σας πω να μην μπερδεύομαστε αυτό που έχει σημασία είναι αν θέλετε να έχουμε και όραμα. Θα ήταν καλό η Ελλάδα να πρωτοστατήσει, όπως πρωτοστάτησε για το θέμα της αναγνώρισης, και σε έναν άλλο τομέα, να αναγνωρίσει το Αρτσάχ ως Αρμενικό κράτος. Αυτό είναι πολύ σημαντικό. Το άλλο που θα έπρεπε να σκεφτούμε πραγματικά, αν θέλετε να πρωτοστατήσουμε ως Ελληνισμός, βέβαια είναι πολύ πιο δύσκολο, διότι θα δείτε σχετίζετε με την ελεύθερη έκφραση. Στην Ελλάδα μας αρέσει να μιλάμε για όλα ακόμα και όταν δεν έχουμε ιδέα για πιο πράγμα μιλάμε. Το κάνουμε όλοι, το θέμα είναι ότι με την γενοκτονία πρέπει να είμαστε λίγο πιο σοβαροί. Εδώ κανονικά εσείς είσαστε κοινό, εγώ είμαι κοινό, είδατε δυο πράγματα σχιζοφρενικά. Είδατε τους ανθρώπους που κάθισαν εδώ(στο βήμα) και τους ανθρώπους που ήταν εδώ(στο βίντεο)· ήταν δυο διαφορετικοί. Ωραία, είναι λογικό, αυτοί δεν είναι θύματα(στο βήμα), αυτοί ήταν θύματα(στο βίντεο). Δεν κατηγορώ τους ανθρώπους που είναι εδώ, διότι και εγώ κάθομαι. Λοιπόν, ποια είναι η ιδέα. Η ιδέα είναι ότι αυτοί(στο βίντεο) λένε την αλήθεια, εμείς μιλούμε για αυτούς. Είναι λίγο διαφορετικό. Τώρα, άμα ξαφνικά εδώ μέσα στην αίθουσα σηκωθείς ας πούμε ένας εκπρόσωπος της Τουρκίας και πει ότι αυτά που λέει αυτός εδώ είναι ψέματα. Όλοι μας εδώ θα πούμε έχει δικαίωμα εφόσον υπάρχει ελεύθερη έκφραση στη Ελλάδα. Θα πούμε εντάξει, όχι και ακριβώς, και προσπαθώ να σας πω κάτι ότι το θέμα της γενοκτονίας δεν είναι απλώς ένα έγκλημα. Είναι ένα έγκλημα κατά της ανθρωπότητας. Για να καταλάβετε στο διεθνές επίπεδο πόσο καθυστερημένοι είμαστε, είναι ότι δεν έχουμε ακόμα καθιερώσει τα δικαιώματα της ανθρωπότητας αλλά μιλάμε για τα δικαιώματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προσέξτε αντί να μιλάμε για τα ανθρώπινα δικαιώματα τώρα όλο και πιο πολύ μιλάμε για ανθρωπιστικές προσπάθειες. Το κατεβάζουμε, από ανθρωπάκος, στο τέλος θα λέμε μόνο προσπάθεια. Θέλω να σας πω ότι αυτό που έχει μεγάλη σημασία είναι η ανθρωπότητα και ο χρόνος. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο υπάρχουν δικαιώματα. Το θέμα της

γενοκτονίας είναι, αν θέλετε, ανάποδο, δηλαδή θεωρούμε ότι αυτό είναι έγκλημα κατά της ανθρωπότητας και δεν δικαιούμαστε ένα έγκλημα κατά της ανθρωπότητας. Δεν διαγράφεται, δεν παραγράφεται. Είναι πολλοί από σας που πιστεύουν ότι με την πάροδο του χρόνου, 97 χρόνια περιμένουμε σιγά σιγά θα το ξεχάσουμε. Όχι κάνουν ένα λάθος, γιατί αν ήταν έγκλημα θα μπορούσαμε να το είχαμε ξεχάσει, σωστά, αλλά όπως είναι έγκλημα κατά της ανθρωπότητας ο χρόνος είναι μαζί μας. Όσο περιμένει η Τουρκία, τόσο χειροτερεύει η κατάσταση της, τόσες πιο πολλές αναγνωρίσεις έχουμε για την γενοκτονία των Αρμενίων. Τόσο πιο πολλά κράτη ενημερώνονται και αυτό συνεχίζει και νομίζω μετά θα μιλήσει και η νεολαία θα δείτε ότι υπάρχει και συνέχεια -γιατί εντάξει εμείς είμαστε όλοι γέροι- αλλά το θέμα είναι ότι πρέπει να δούμε πώς συνεχίζεται. Αυτό που πρέπει να συνεχιστεί και να δώσουμε το παράδειγμα είναι το θέμα της ποινικοποίησης της άρνησης. Δεν λέω ότι θα το κάνουμε αύριο, δεν είμαστε καθόλου προετοιμασμένοι στην Ελλάδα για τέτοια θέματα, αλλά πρέπει να καταλάβουμε πρώτον ότι η βαρβαρότητα ξέρουμε τι είναι, δεύτερον γενοκτονία ξέρουμε τι είναι. Ότι δεν μπορείς να χαϊδεύεσαι και να γελάς με το θέμα της γενοκτονίας και αυτό το ξέρουμε. Όμως δεν το βλέπουμε. Η Ελβετία έχει ποινικοποιήσει την άρνηση της γενοκτονίας των Αρμενίων, το ίδιο και η Σλοβακία. Τώρα έχει αρχίσει και η Βοσνία να μιλάει για αυτό θέμα μέσα από τους Σέρβους. Βλέπετε, λοιπόν, σε αυτόν τον τομέα -διότι η γενοκτονία των Αρμενίων είναι πραγματικά η αιχμή του δόρατος όσον αφορά τα θέματα γενοκτονολογίας- πρέπει να δούμε ότι η αναγνώριση είναι το πρώτο στάδιο και μόνο. Υπάρχει η διαδικασία διόρθωσης. Αναγνώριση, ποινικοποίηση, συγγραφή βιβλίων ιστορίας, αποκατάσταση, αποζημιώσεις. Αυτό εδώ είναι μια διαδικασία. Άμα σταματάμε μόνο και μόνο στο πρώτο επίπεδο και θεωρούμε π.χ λέω θεωρητικά ότι στην Ελλάδα εφόσον έχει γίνει αναγνώριση από το 1996 τώρα απλώς θα κάνουμε επετείους. Μα δεν είναι έτσι τα πράγματα, γιατί ο ελληνισμός πάντοτε προσέφερε στην ανθρωπότητα. Πάντοτε δείχνει, δίνει, δεν κρατά. Άρα είναι σημαντικό να δούμε ότι αυτή η διαδικασία θα ήταν καλό να την σκεφτούμε, διότι τα έχουμε ζήσει και στο εξωτερικό. Όταν έγινε το μνημείο της γενοκτονίας των Αρμενίων στην Γαλλία στην Λυών, οι Γάλλοι για πρώτη φορά στην ζωή τους είδαν τρεις χιλιάδες Τούρκους με σημαίες να περιφέρονται μέσα στο κέντρο της πόλης -διότι βέβαια είχαμε επιλέξει να βάλουμε το μνημείο μέσα στο κέντρο, αυτό είναι πολύ σημαντικό τα μνημεία να τα βάζετε στα κέντρα της πόλης, διότι τα μνημεία δεν είναι μόνο για τους Αρμένιους είναι για όλη την ανθρωπότητα και μάλιστα αυτό το μνημείο στην Λυών ήταν αφιερωμένο και για όλα τα θύματα των γενοκτονιών- λοιπόν πρέπει να ξέρετε ότι οι Τούρκοι προσπάθησαν να καταστρέψουν το μνημείο για ποιο λόγο; Επειδή δεν υπάρχει ποινικοποίηση και τυχαίως βρέθηκε μια απεργία - γιατί και οι Γάλλοι ξέρουν από απεργίες για άλλο θέμα - ήταν μέσα στο μνημείο Γάλλοι. Και έμειναν μέσα στο μνημείο για να το προστατεύσουν, τόσο απλά. Αν δεν υπήρχε αυτή η απεργία, δεν θα υπήρχαν οι Γάλλοι, θα το είχαν διαλύσει και με ποια κατηγορία μετά; Απλώς ότι το διέλυσαν, είναι ελεύθερη βούληση, ελεύθερη έκφραση. Πρέπει λοιπόν να είμαστε πολύ προσεκτικοί σε αυτό το θέμα, διότι σιγά σιγά αν δεν περάσουμε στο στάδιο της ποινικοποίησης, εχθρούς δεν θα έχετε μόνο στην Τουρκία κρατικούς, θα έχετε σε όλες τις χώρες. Αυτό πρέπει να το προσέξετε γιατί θα πολλαπλασιαστεί το μέτρο, γιατί η Τουρκία, θέλει δεν θέλει, προσπαθεί να εξαφανίσει οποιοδήποτε στοιχείο Αρμενικό. Το είδατε από τα έγγραφα, το είδατε από τους επιζώντες, αλλά προσέξτε οι επιζώντες και αυτοί πεθαίνουν, μετά είναι άλλοι που θα σας το λένε, θα λες εσύ πώς το ξέρεις. Πρέπει να υπάρχουν καταγραφές. Αυτές οι καταγραφές δεν είναι μόνο και μόνο για δική μας χρήση είναι και για τους άλλους. Κάθε αναγνώριση της γενοκτονίας βοηθάει. Βοηθάει τις άλλες γενοκτονίες και πρέπει να μπούμε σε αυτό το

πλαίσιο, αλλιώς θα έχουμε προβλήματα. Θα ήθελα εδώ να επισημάνω, βλέπετε αυτός εδώ στο χάρτη είναι ο Wilson, εμείς στην Ελλάδα γνωρίζουμε πάρα πολύ καλά την Συνθήκη της Λωζάννης, έτσι δεν είναι; Γιατί όμως δεν ξέρουμε όλοι οι Έλληνες ότι την Συνθήκη της Λωζάννης δεν την έχει υπογράψει η Αμερική και έχει υπογράψει μόνο την Συνθήκη Σεβρών; Γιατί στην Συνθήκη Σεβρών υπάρχει η δυτική Αρμενία, όπως το βλέπουμε πάνω στον χάρτη, υπάρχει αυτό που ονομάζουμε η Αρμενία τώρα, που μοιάζει πάνω κάτω με αυτό που έχουμε και βλέπετε και το Αρτσάχ. Γιατί αυτά τα έχουμε εξαφανίσει; Προσπαθώ να σας πω ότι ακόμα και σε διεθνές επίπεδο, ακόμα και με την Συνθήκη Σεβρών -η οποία ήταν για να είμαστε σοβαροί, γιατί έχουμε και ειδικούς σε γεωπολιτικά, ήταν ένα λογοπαίγνιο- κανένας δεν πίστεψε ότι θα υλοποιηθεί. Απλώς κάναμε όλοι ότι το πιστέψαμε. Την ώρα που γινόταν η Συνθήκη Σεβρών γίνονταν ακόμα μάχες και καταλήξαμε τελικά στην Συνθήκη της Λωζάννης. Στην Συνθήκη της Λωζάννης η Αρμενία δεν υπάρχει. Όχι μόνο δεν υπάρχει η Αρμενία, δεν υπάρχει η λέξη Αρμένιας καθόλου. Στην Ελλάδα λέμε ότι πρέπει να ακολουθούμε την Συνθήκη της Λωζάννης όσον αφορά στα δικαιώματα. Ωραία, η Τουρκία κάνει το ίδιο; Όχι, υπάρχουν παραβιάσεις από τότε που υπάρχει η συνθήκη. Θα το πω και μάλιστα πιο ωμά, υπάρχει μια συνθήκη που να έχει υπογράψει η Τουρκία και να μην έχει παραβιάσει; Μία; Όχι δυο, μία. Λοιπόν, προσπαθώ να σας πω ότι από την μια μεριά έχουμε τους Αρμένιους που δεν υπάρχουν καθόλου στην Συνθήκη της Λωζάννης, από την άλλη έχουμε τους Έλληνες που πρέπει να την υποστούν. Θεωρούν ότι είναι σημαντικό, εφόσον ήταν σε διεθνές επίπεδο. Από την άλλη έχουμε τους Τούρκους που την «γράφουν» κανονικότητα. Πρέπει, αν θέλουμε να το σκεφτούμε στρατηγικά, να πιέσουμε πάνω στα άρθρα που παραβιάζει η Τουρκία, έτσι ώστε άμα πιέσουμε πάρα πολύ στο τέλος θα πει ότι η Συνθήκη της Λωζάννης δε μου αρκεί. Ήθελα να σας πω ένα άλλο πράγμα. Μπορεί να σας φανεί ένα όραμα ακόμα και ουτοπικό. Αρμένιοι στην Γαλλία παλεύουν ακόμα και τώρα για αυτή την Αρμενία. Δεν είναι κάτι το θεωρητικό είναι κάτι που να μπορεί να μην είναι γνωστό εδώ, γιατί δεν έχουμε δώσει αυτή την κατεύθυνση, όμως η έννοια της δυτικής Αρμενίας που είναι αυτή που χτυπήθηκε περισσότερο είναι πολύ σημαντική. Με ποια έννοια, αυτή βρίσκεται εξ ολοκλήρου τώρα στην Τουρκία όσον αφορά στο Αρτσάχ που έχει σχέση με το Αζερμπαϊτζάν. Έχουμε και άλλες περιοχές έχουμε και το Djavak που είναι στην Γεωργία. Όλες αυτές οι περιοχές είναι Αρμενικές. Θα ήθελα τώρα να μιλήσω αποκλειστικά στους Έλληνες. Είναι δυνατόν να νιώθετε άνετοι αν σας έλεγαν ότι η Ελλάδα θα ήταν η Ελλάδα απλώς ο Όλυμπος θα άνηκε στην Τουρκία; Πώς λοιπόν περιμένετε από τους Αρμένιους να είναι ευχαριστημένοι όταν το Αραράτ ανήκει στην Τουρκία; Το σύμβολο της Αρμενίας που μιλάμε ακόμα και για την κιβωτό. Ακόμα και στην θρησκεία, γιατί μιλήσαμε πολύ λίγο για την θρησκεία και θα ήθελα να επισημάνω και αυτό, γιατί δεν λέμε ξεκάθαρα ότι η γενοκτονία ήταν εναντίον όλων των μη μουσουλμανικών λαών της περιοχής; Ήταν εναντίον των Αρμενίων, εναντίον των Ασσυρο-Χαλδαίων, των Ποντίων, των Εβραίων. Ξαφνικά τώρα το ανακαλύψαμε, γιατί μετά το 2007 όταν άλλαξε το Ισραήλ σε σχέση με την Τουρκία, άρχισαν να βγαίνουν έγγραφα ότι έχουν γίνει γενοκτονίες και σε αυτό το επίπεδο. Προσπαθώ να σας πω, πως ούτως ή άλλως όταν κοιτάζετε πώς λειτουργεί το θέμα της Τουρκίας -και έχει πάντοτε ενδιαφέρον, η Τουρκία έχει ένα τακτ για το θέμα της επιλογής των ονομάτων, δηλαδή είναι τεχνοτροπία ειδική- όταν θέλει να κάνει μία επιχείρηση ειρήνης στην Κύπρο την ονομάζει Αττίλα. Όταν η Τουρκία ονομάζει τι; Ονομάζει την Αρμενία με έναν τρόπο που σχεδόν είναι απαξιωτικός. Όταν το θέμα της ποινικοποίησης δεν έχει ακόμα επινοηθεί στις δημοκρατικές χώρες. Πρέπει να καταλάβετε τι; Ότι η απλή αναφορά στην γενοκτονία των Αρμενίων στην Τουρκία τιμωρείται με δέκα χρόνια φυλάκισης. Είναι στον ποινικό κώδικα. Αυτό γιατί δεν το

επισημάνουμε ξεκάθαρα, γιατί δεν το λέμε ότι τώρα η Τουρκία θα ήταν καλό να αφαιρέσει αυτό το άρθρο από τον ποινικό κώδικα. Πρέπει να επιμένουμε πάνω σε αυτό το σημείο και όχι να έχουμε Τούρκους διανοούμενους που πιστεύουν ότι όντως βοηθούν για το θέμα της αναγνώρισης της γενοκτονίας να καταδικάζονται λόγω του άρθρου. Ποιος έχει κάνει επίσημο αίτημα για να αφαιρεθεί αυτό το άρθρο από τον ποινικό κώδικα; Άρα προσπαθώ να σας δείξω ότι μέσα από όλο αυτό το πλαίσιο πρέπει να είμαστε συγκεκριμένοι. Με ποια έννοια, η γενοκτονία δεν ανήκει μόνο στο παρελθόν. Πρέπει να σκεφτείτε την γενοκτονία αλλιώς. Υπάρχει και η γενοκτονία του μέλλοντος, γιατί μόνο το μέλλον μπορεί να κατηγορήσει μια γενοκτονία. Όταν γίνεται γενοκτονία οι άνθρωποι δεν το ξέρουν, μόλις τελειώσει πάλι δεν έχουν καταλάβει ακριβώς τι γίνεται, είναι μόνο στο τέλος. Η τεχνοτροπία της Τουρκίας είναι να κάνει την γενοκτονία του μέλλοντος. Γιατί, προσέξτε, άμα καταφέρει να κάνει την γενοκτονία του μέλλοντος, θέλει να πει, ότι δεν θα υπάρχει κανένας να σας καταδικάσει γι' αυτό που έγινε· που αν δεν υπάρχει κανένας να σας καταδικάσει στο δίκαιο δεν έχετε διαπράξει έγκλημα, πάει ανάποδα. Και αυτό είναι η διαδικασία που βλέπουμε όταν κάνουμε την ανάλυση με τον Stanton που έχουμε τις οχτώ φάσεις της γενοκτονίας. Στις οχτώ φάσεις της γενοκτονίας μέσα στην ίδια γενοκτονία αρχίζει το σβήσιμο. Το σβήσιμο των αρχείων, των στοιχείων, όλα αυτά που επιτρέπουν, αν θέλετε, αποδείξεις. Οι αποδείξεις όμως τώρα υπάρχουνε για την γενοκτονία των Αρμενίων, δεν είμαστε ποια σε αυτό το επίπεδο. Άρα αυτό που είναι πολύ σημαντικό είναι να δούμε πώς εμείς προστατεύουμε πραγματικά το αρμενικό στοιχείο, όχι μόνο αυτό που είναι εγκλωβισμένο μέσα στο κράτος, το οποίο υπάρχει μόνο και μόνο εδώ και 21 χρόνια -γιατί πρέπει να είμαστε και σοβαροί κ. Πρέσβη επειδή υπάρχει μόνο και μόνο εδώ και 21 χρόνια το αρμενικό έχει φτάσει σε αυτό το επίπεδο, είναι ανάποδα, γιατί αλλιώς θα είχαμε κάποιες επιφυλάξεις. Είναι λογικές, αυτό δεν με πειράζει, και η Ελλάδα έχει επιφυλάξεις. Ξέρετε και οι Έλληνες της διασποράς το ίδιο κάνουν. Κάνουν περισσότερη δουλειά γιατί η Ελλάδα μερικές φορές θέλει να κρατήσει κάποιες ισορροπίες. Στο θέμα της γενοκτονίας δεν υπάρχει ισορροπία. Δεν υπάρχει διαπραγμάτευση, δεν παίζουμε με την γενοκτονία, η γενοκτονία υπάρχει, τελεία και παύλα. Μετά τι κάνουμε, εφόσον υπάρχει μια διαδικασία. Αυτό είναι η αναγνώριση, μετά είναι η ποινικοποίηση, μετά είναι η συγγραφή βιβλίων ιστορίας, που να είναι πραγματικά σοβαρά γιατί έχουμε και εδώ ένα θέμα, δηλαδή το να κάνουμε όλο αυτό το πράγμα τόσο δημοκρατικό, στο τέλος δεν ξέρουμε για ποιο πράγμα μιλάμε. Γιατί άμα δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε με ακρίβεια τις λέξεις στις οποίες αναφερόμαστε, δηλαδή να μπορούμε να χρησιμοποιούμε γενοκτονία, να μπορούμε να πούμε εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, να μιλάμε για Αρμένιους, Τούρκους, Έλληνες -και όχι γείτονες γιατί στο τέλος δεν ξέρουμε ποιος γειτονεύει με ποιον και έχουμε την εντύπωση ότι όλο αυτό θέμα είναι πρόβλημα πάτσας. Άρα πρέπει να είμαστε σοβαροί στο επίπεδο μας και σε αυτό που διεκδικούμε. Μου δίνει την εντύπωση εδώ ότι πρέπει να περάσουμε στο επόμενο στάδιο για να έχουν και οι νέοι εδώ ένα όραμα, κάτι να υλοποιήσουν, κάτι να πετύχουν. Δεν είναι απλώς η αναγνώριση. Την αναγνώριση την έκαναν οι πιο παλιοί. Ωραία, έγινε το 1996, και το 1987 ήταν πολύ σημαντικό στο ευρωκοινοβούλιο αλλά το συνεχίζουμε. Αυτό που πρέπει να συνεχιστεί είναι το θέμα της ποινικοποίησης και να είμαστε πάρα πολύ προσεχτικοί για το Αρτσάχ. Για το Αρτσάχ ο κάθε Αρμένιος που είναι σε αυτή την αίθουσα έχει μια ευθύνη αν οι Έλληνες δεν ξέρουν πολύ αυτή την κατάσταση γιατί υπάρχει κίνδυνος. Όταν πάτε στην περιοχή του Agdam έχετε snipers. Τώρα υπάρχουν θύματα Αρμένιοι, υπάρχουν γιατί είναι μια περιοχή η οποία είναι επικίνδυνη. Άρα, απλώς για να κλείσω, είναι γραμμένο και στα αρμενικά ανατολικής και δυτικής θα το καταλάβετε ο καθένας στα δικά του με λατινικά γράμματα, με σιδερένια γράμματα

της Αρμενίας, έτσι ο κύριος πρέσβης μπορεί να το διαβάσει στην γλώσσα του την τόσο όμορφη, και βέβαια και στα ελληνικά για να το καταλάβετε, μάλλον, γιατί αυτά τα haiku είναι κάπως παράξενα. Η ιδέα είναι ότι πρέπει να ξέρετε ότι υπάρχει Vishap· είναι ο δράκος. Ο δράκος προστατεύει τη Αρμενία εδώ και εκατοντάδες χρόνια. Αυτό που πρέπει να καταλάβετε είναι αυτό που ονομάζουμε το Hay Djampa, το αρμενικό μονοπάτι. Είναι ότι στην αρχή ο Αρμένιος ήταν αθώος με το αρμενικό αίμα που χύθηκε με την γενοκτονία. Σιγά σιγά θα γίνει δράκος. Η ιδέα είναι ότι δεν πρόκειται η Τουρκία να μας αποφύγει θα είμαστε εδώ, συνεχώς, με άλλες κατακτήσεις, με άλλες προκλήσεις, με άλλα κατορθώματα και βέβαια πάντα ενοχλητικοί. Να είστε καλά.